

8 Şubat 2019

Döviz kurlarındaki rekor artışlara rağmen İhracat duraklamaya başladı.

Türkiye İstatistik Kurumu ile Ticaret Bakanlığı iş birliğiyle oluşturulan 2018 yılına ilişkin geçici dış ticaret verileri açıklandı. Buna göre;

- 2018 yılında **İhracat** bir önceki yıla göre %7 artarak 156,9 milyar dolardan 168,2 milyar dolara ulaştı.
- Aynı yıl **İthalat** ise %-4,6 düşüşle 233,8 milyar dolardan 223,3 milyar dolara indi.
- **Dış ticaret açığı** ise % -28,4 düşüşle 76,8 milyar dolardan 55,1 milyar dolara geriledi.
- Böylece, **İhracatın ithalatı karşılama oranı** 2017’de %67,1 iken, 2018 yılı sonu itibarıyla %75,3’e yükseldi.

2018 yılı ekonomide birçok açıdan iki ayrı görünümlü bir yıl oldu. 24 Haziran seçimleri öncesinde Hükümetin bilinçli olarak attığı adımlar ile iç tüketimin pompalanması sonucu, başta enflasyon ve cari açık olmak üzere tüm makro ekonomik verilerde yaşanan dengesizlikler sürdürülemez bir noktaya ulaştı. Bunun sonucu olarak, yılın ortasından itibaren ortaya çıkan öncü sarsıntılar Ağustos 2018 itibarıyla yüksek şiddetli bir kur krizine neden oldu. Kur krizi ise sırasıyla faizleri ve enflasyonu tetikleyerek, krizin önce finans kesimine sonrasında ise reel sektöre sıçramasına neden oldu.

Dış ticaret verileri de bu döngü içinde trend değiştirerek başka bir sürece dönüştü. Yılın ilk yarısında ithalatta gözlenen hızlı artış trendi yerini %-20/30 aralığında şiddetli bir daralmaya bırakırken, ihracat tarafında tek haneli büyüme performansı birden yerini yıllık bazda çift haneli büyümeye dönüştü. Hala en büyük ihracat pazarımız olan Avrupa Birliği (AB) ekonomilerindeki gelişmeler ise, ihracat performansını olumlu etkiledi.

İhracat artış hızı giderek yavaşlıyor.

Geçen yıl ağustos ayında 1 dolar = 7,2 TL ile zirveyi görmüş ve yüksek fiyat Eylül ayında da sürmüştür. Zaten sert kur dalgası ile iç talep kısılması da Eylül ayında kendini göstermiş, böylece veriler hemen ihracat rakamlarına yansımıştır. Nitekim, Ağustos 2018 ayında 12,9 milyon dolar olan ihracat Eylül ayında 14,4 milyar dolara, Ekim ayında 15,6 milyar dolara yükseliyor, Kasım ayında ise 15,5 milyar dolar olarak gerçekleşiyor. Ancak, Aralık ayında ihracatta bir kayıp yaşanıyor ve 13,9 milyar dolar oluyor. TL’nin Euro ve USD bazında %50’nin üzerine değer kaybettiği bir dönemde ihracat artışının yavaşlamakta olması ve son olarak Aralık 2018 ayında sadece %0,2 oranında artması, başka bir değişle duraklaması alarm vericidir. İhracatımız artıyor, ancak geçen yıl 1 USD = 3,80 TL seviyelerinde iken yaptığımız ihracatı, 1 USD = 5,30 TL civarında seyrederken, sadece %0,2 oranında artırabildik.

İhracatta yaşanan bu duraklamanın açıklaması olarak iki temel neden sayabiliriz. İthalatta yaşanan tıkanıklık sonucu, ihracat için gerekli olan ara malı stokları tüketilmiş, ancak tedarikinde sıkıntı yaşanmaktadır. Ayrıca, Kurların gerilemesi ile de ihracatta yeniden duraklama başlamıştır.

Aslında bunlara başka nedenler de eklenebilir. Ama bir gerçek var ki, ihracatımız iç piyasada yaşanan çok ciddi talep daralmasına rağmen son iki ayda güç kaybetmektedir. Dış talep noktasına ise, henüz dış talepte ihracatımızdaki durağanlığı izah edecek sert daralma olmamıştır. Yani sorun dış kaynaklı değil, tamamen kendi içimizdedir.

Avrupa Birliği'ne olan İhracat artıyor.

2018 yılında Avrupa Birliği'ne yapılan ihracat, bir önceki yıla kıyasla %13,7 artışla 73,9 milyar dolardan 84,0 milyar dolara ulaştı. İstikrarlı bir pazar olan AB'nin toplam ihracattaki payı %47,1'den %50,0'ye yükseldi. İhracatta en büyük pazarımız olan Almanya'ya yapılan ihracat 2017 yılında 15,1 milyar dolardan 16,1 milyar dolara yükselirken, bu ülkeyi 11,1 milyar dolar ile Birleşik Krallık, 9,5 milyar dolar ile İtalya ve 8,3 milyar dolar ile Irak takip etti. Yıllardır "*Komşu ülkelere ihracatı artırıyoruz*" sloganlarına konu olan ülkelere ihracatımız en büyük darbeyi yemiştir. Irak'a ihracat % -7,8, BAE'ne ihracat % -65,8, Suudi Arabistan'a % -3,6 azaldı. Ne komşular kaldı ne de bu ülkelere yapılan ihracat.

Avrupa Birliği'nden yapılan İthalat ise 2018 yılında bir önceki yıla nazaran % -5,2 gerileme ile 80,80 milyar dolara geriledi. AB'nin toplam İthalat içindeki payı ise %36,2 oldu. Rusya'dan yapılan ithalat 2018 yılında %12,7 artış ile 21,9 milyar dolar oldu. Bu ülkeyi sırasıyla 20,4 milyar dolar ile Almanya, 20,7 milyar dolar ile Çin ve 12,3 milyar dolar ile ABD izledi.

Dış Ticaret Açığının %66'sı Çin ve Rusya'dan Kaynaklanıyor.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, 2018 yılında İhracat bir önceki yıla göre %7 artarken, İthalat ise %4,7 oranında geriledi. İthalat içinde en fazla tüketim mallarında azalma oldu. Tüketim malı ithalatı 28,5 milyar dolardan 22,9 milyar dolara, ara malı ithalatı 171,5 milyar dolardan 170 milyar dolara ve yatırım malları ithalatı da 33,1 milyar dolardan 29,3 milyar dolara geriledi. Tüketim malı ithalatının gerilemesi şüphesiz olumlu bir gelişmedir. Ancak gerek yatırım mallarının ve gerekse ara malı ithalatının azalması GSYH artış hızını yani büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Nitekim, Sanayi üretimi ve yatırımlarda önemli düşüşler yaşanmaktadır.

Dış açık vermemizin nedeni ise, üretiminin yaklaşık yarı yarıya ithal girdiye bağımlı olmasıdır. Düne kadar net ihracatçı olduğumuz pamuk ipliğinde bile Türkiye 2018 yılında ihtiyacının %43'ünü ithal etti. Genel olarak ara malı ihtiyacının yarısına yakınına ithal ediyoruz. Bu durumda ithalat azalınca gerek yatırımlar gerekse üretim de geriliyor. Buna bağlı olarak, büyüme düşüyor ve işsizlik artıyor.

2018 yılında ihracatımızın yarısını Avrupa Birliği ülkeleri ile yaptık ve Avrupa'ya karşı dış ticaret fazlası verdik. Buna karşılık ihracatımızın yalnızca %3,7'sini Rusya ve Çin'e yaptık ve fakat dış ticaret açığımızın %66,2'sini bu iki ülkeye verdik. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye ihracatının yarısını yaptığı ve dış ticaret fazlası verdiği Avrupa'dan uzaklaşıyor, sürekli dış ticaret açığı verdiği ve bu konuda hiçbir adım artmayan Rusya ve Çin'e yanaşiyor. Rusya'dan yapılan ithalat, başta doğal gaz ve petrol olmak üzere büyük ölçüde enerji ithalatından

kaynaklanmaktadır. Çin'den ise teknoloji ve yatırım malı almıyor, ancak en büyük açığı da Çin'e karşı veriyoruz. Örneğin Türkiye, 2017 yılında Çin'den 23,3 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Bunun içinde, yurt içinde üretilmesi mümkün olan, ancak Çin'den ithal ettiğimiz incik, boncuk, oyuncak, plastik eşya gibi mallara kota uygulamalı veya ithalatı zorlaştırmalıyız.

Çözüm : Yeniden yatırım yapan, üreten ve ihraç eden Türkiye

Türkiye uzun bir süredir üretmeyen, aldığı borç para ile sadece tüketen bir ülke konumuna gelmiş, bunun sonucu olarak 2018 yılı itibariyle tarihinin en derin ekonomik krizi ile karşı karşıya kalmıştır.

Giderek derinleşen bu krizden kurtulmanın tek yolu, günü kurtarmaya yönelik “kozmetik” tedbirler yerine, yeniden yatırım yapan, üreten ve ihraç ederek döviz kazanan bir Türkiye yaratmaktır. Yapılması gereken, geçmişte olduğu gibi ham madde ve ara malı girdilerini yurt içinde üretmenin, hukuki ve fiziki altyapısını hazırlamaktır. Yerli malı üretimi için, yeni yatırımlar için gerekli güven ortamını yaratmaktır. Bir an önce, üretimde ithalata bağımlılığımızı makul seviyelere çekmemiz gerekmektedir.